

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2015 -03- 05	
Dnr	Rnr

2015-03-05
Tjänsteskrivelse

Dnr KS14/349
Kontor

Kommunstyrelsen kontor

Handläggare
Ingela Hedén
08-523 017 76
ingela.heden@sodertalje.se

Kommunstyrelsen

Svar på Revisionsrapport över granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll

Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna genomfört en granskning av kommunens övergripande arbete med intern kontroll. Granskningen visar att det i Södertälje kommun finns förutsättningar för ett gott internkontrollarbete, i form av ett reglemente och tydliga tillämpningsanvisningar. Revisionen anser dock att nämnderna brister i sina respektive internkontrollplaner.

Gjorda slutsatser i granskningen kommenteras och i de flesta fall instämmer kommunstyrelsens kontor i slutsatserna och kommenterar vilka åtgärder som bör genomföras. Specifika synpunkter avseende tekniska nämnden, utbildningsnämnden, omsorgsnämnden och Enhörna kommundel kommenteras av respektive nämnd.

En förvaltningsövergripande arbetsgrupp kommer att få i uppdrag att uppdatera/förtydliga tillämpningsanvisningarna så att efterlevnaden enligt gällande reglemente förbättras.

Revisionen önskar svar från kommunstyrelsen och granskade nämnder senast den 27 mars 2015.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens kontors tjänsteskrivelse 2015-03-05

PM 2015-03-05

Revisionsskrivelse

Revisionsrapport 8/2014 – Granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Förslaget har inga direkta påvisbara ekonomiska konsekvenser, men sköts verksamheten effektivt och korrekt bör det gynna kommunens ekonomi och främja god ekonomisk hushållning.

Kommunstyrelsens kontors förslag till kommunstyrelsen:

1. Kommunstyrelsen har tagit del av revisorernas granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll och lämnar kommunstyrelsens kontors skrivelse som svar till kommunrevisionen.
2. Förvaltningen återkommer med avrapportering av förslag till förbättringar i samband med redovisningen av resultatet av 2015 års internkontroll med målet att implementera detta under 2016.

Martin Andrae
Stadsdirektör

Camilla Broo
Ekonomi- och finansdirektör

Beslutet expedieras till:

Samtliga nämnder
Telge inköp
Akten

Svar på Revisionsrapport över granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll

Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna genomfört en granskning av kommunens övergripande arbete med intern kontroll. Granskningen visar att det i Södertälje kommun finns förutsättningar för ett gott internkontrollarbete, i form av ett reglemente och tydliga tillämpningsanvisningar. Revisionen anser dock att nämnderna brister i sina respektive internkontrollplaner.

Revisionen önskar svar från kommunstyrelsen och granskade nämnder senast den 27 mars 2015. Gjorda slutsatser i granskningen kommenteras och i de flesta fall instämmer kommunstyrelsens kontor i slutsatserna och kommenterar vilka åtgärder som bör genomföras. Specifika synpunkter avseende tekniska nämnden, utbildningsnämnden, omsorgsnämnden och Enhörna kommun del kommenteras av respektive nämnd.

Bakgrund

Kommunnallagen (6 kap.7§) föreskriver att nämnderna var och en inom sitt område ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Respektive nämnd ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för den interna kontrollen i kommunen.

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna har Ernst & Young genomfört en granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll. Granskningen visar att det i Södertälje kommun finns förutsättningar för ett gott internkontrollarbete, i form av ett reglemente och tydliga tillämpningsanvisningar. Revisionen anser dock att nämnderna brister i sina respektive internkontrollplaner.

Revisionen önskar svar från kommunstyrelsen och granskade nämnder senast den 27 mars 2015.

Revisionens rekommendationer

Kommunstyrelsen bör vidta åtgärder för att se till att tillräcklig kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde. Detta innebär bland annat att:

1. Informationsinsatser bör genomföras i samtliga nämnder för att informera om och tydliggöra samt betona vikten av en god intern kontroll.
2. Kommunstyrelsen bör begära avrapportering från samtliga nämnder av de processkartläggningar och väsentlighets- och riskanalyser som ska genomföras och som ska ligga till grund för den årliga internkontrollplanen.
3. Kommunstyrelsen bör se till att en sammanhållen och tydligt avgränsad internkontrollplan årligen tas fram av respektive nämnd, som inte endast innehåller de förutbestämda områdena för intern kontroll utan även de mest väsentliga områdena inom respektive nämnds ansvarsområde.

Nämnderna bör vidta åtgärder för att se till att tillräcklig kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde. Detta innebär bland annat:

4. Väsentlighets- och riskanalys behöver dokumenteras i respektive nämnd och behöver omfatta risker som är specifika för nämnden. Med fördel kan en sådan väsentlighets- och riskanalys integreras i nämndens planeringsarbete i samband med att verksamhetsplan och budget upprättas. Analysen bör vara en del av verksamhetsplanen och de förtroendevalda behöver vara tydligt involverade i arbetet mot bakgrund av att nämnden enligt kommunallagen är ansvarig för den interna kontrollen.
5. De mest väsentliga riskområdena inom verksamhet, finansiell rapportering, lagar och regelverk samt fullmäktigebeslut bör väljas ut för uppföljning och kontroll inom ramen för respektive nämnds internkontrollplan.

Kommunstyrelsens kontors kommentarer till revisionens rekommendationer i granskningen

1. Det kan vara lämpligt med informationsinsatser i nämnderna, särskilt när det är en ny mandatperiod. I samband med ny mandatperiod får alla nya nämndledamöter en introduktionsutbildning där bland annat intern kontroll ingår.
2. Kommunen får titta över i vilken form som avrapporteringen ska äga rum. Risk- och väsentlighetsanalyser genomförs av nämnderna, men det avser i huvudsak de obligatoriska områdena.
3. Detta sker redan, men det finns en förbättringspotential.
4. Förvaltningen anser att det finns brister i nämndernas dokumentation av risk- och väsentlighetsanalyserna och internkontrollplanerna. Detta innebär dock inte att kontroll alltid saknas eftersom det i den löpande planeringen finns ett flertal verktyg för att säkerställa att de mest väsentliga riskområdena identifieras, följs upp samt kontrolleras och rapporteras till nämnden. Däremot saknas en strukturerad och samlad

form för att sammanställa riskanalysen i en internkontrollplan med förslag till åtgärder. Förvaltningen anser också att revisorernas förslag att arbetet med internkontrollen med fördel kan integreras i nämndens arbete i samband med arbetet med verksamhetsplan och budget är bra och bör övervägas.

5. Förvaltningen instämmer helt i revisorernas synpunkter.

Övrigt: Specifika synpunkter avseende tekniska nämnden, utbildningsnämnden, omsorgsnämnden och Enhörna kommunal kommenteras av respektive nämnd.

En förvaltningsövergripande arbetsgrupp kommer att få i uppdrag att uppdatera/förtydliga tillämpningsanvisningarna så att efterlevnaden enligt gällande reglemente förbättras.

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2015 -03- 05	
Dnr	Rnr

Södertälje kommun
Revisorerna

Revisionskrivelse
2014-12-04

Till Omsorgsnämnden, Tekniska nämnden,
Utbildningsnämnden, Enhörna kommundelsnämnd,
Kommunstyrelsen
För kännedom: Kommunfullmäktige

Revisionsrapport nr 8/2014 – Granskning av det övergripande arbetet med intern kontroll

På vårt uppdrag har EY genomfört en granskning av kommunens övergripande arbete med intern kontroll, med syftet att belysa hur kommunen arbetar med riskanalyser och intern kontroll på en övergripande nivå.

En sammanfattande bedömning är att det finns förutsättningar för ett gott internkontrollarbete, i form av reglemente och tydliga tillämpningsanvisningar. Vidare finns tillämpningsanvisningar antagna av kommunstyrelsen, vars syfte är att ge en praktisk vägledning för hur respektive nämnd ska arbeta med intern kontroll. Här tydliggörs vikten av processkartläggningar och väsentlighets- och riskanalyser som ska ligga till grund för respektive nämnds internkontrollplaner.

Granskningen visar på brister avseende nämndernas framtagandet av sina respektive internkontrollplaner. Det saknas i samtliga fall dokumenterade övergripande väsentlighets- och riskbedömningar och internkontrollplanerna består i huvudsak av de minimikrav av kontroller som kommunstyrelsen har satt upp. Avsaknaden av väsentlighets- och riskbedömningar betyder att nämnderna inte har identifierat och för intern kontroll valt ut de mest väsentliga processerna där högst risk föreligger i de enskilda nämnderna.

Granskningsrapporten utmynnar i flera rekommendationer till förbättringar. Vi vill särskilt lyfta fram att kommunstyrelsen säkerställer att tillräcklig intern kontroll genomförs enligt reglemente och tillämpningsanvisningar. Vidare vill vi även lyfta fram vikten av att nämnderna tillser att tillräcklig intern kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde.

Vi önskar svar från kommunstyrelsen och granskade nämnder om de noteringar och rekommendationer som framgår av rapporten. Svar önskas senast till den 27 mars 2015.

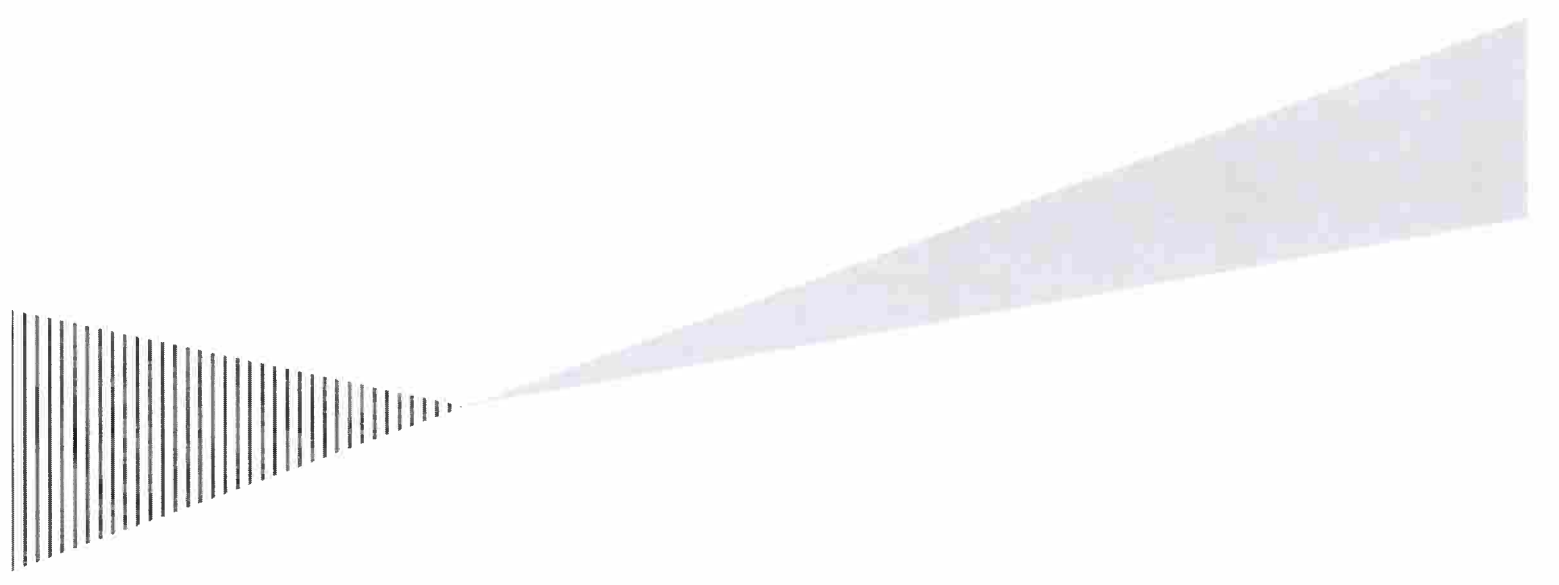
För revisorerna i Södertälje kommun

Elisabet Komheden

Erik Fernert

Södertälje kommun

Granskning av det övergripande
arbetet med intern kontroll

Building a better
working world

Building a better
working world

Innehåll

Innehåll.....	2
1. Sammanfattning	3
2. Inledning	5
2.1. Bakgrund.....	5
2.2. Syfte och avgränsning	5
2.3. Revisionsfrågor	5
2.4. Revisionskriterier.....	5
3. Styrning	6
3.1. Kommunallagen (1991:900)	6
3.2. COSO-modellen	6
3.3. Reglemente för intern kontroll.....	7
3.4. Tillämpningsanvisningar till Södertälje kommuns reglemente för intern kontroll.....	8
4. Svar på revisionsfrågorna och bedömning	10
4.1. Övergripande bedömning	14
Källförteckning	16

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna genomfört en granskning av kommunens övergripande arbete med intern kontroll. I granskningen redogörs för övergripande styrdokument och rutiner på området, samt rutiner för uppföljning och kontroll.

Nämnder, vars internkontrollplaner granskats närmare är omsorgsnämnden, tekniska nämnden, utbildningsnämnden samt Enhörna kommunaldelsnämnd.

Kommunfullmäktige har antagit ett reglemente för intern kontroll som tydliggör ansvaret för intern kontroll i organisationen. Reglementet syftar till att säkerställa att en rimlig grad av intern kontroll uppnås. Den interna kontrollens viktigaste beståndsdelar identifieras och vikten av uppföljning betonas. Vidare finns tillämpningsanvisningar antagna av kommunstyrelsen, vars syfte är att ge en praktisk vägledning för hur respektive nämnd ska arbeta med intern kontroll. Här tydliggörs vikten av processkartläggningar och väsentlighets- och riskanalyser som ska ligga till grund för respektive nämnds internkontrollplaner.

Årlig rapportering görs av samtliga nämnders interna kontroll till såväl den egna nämnden som till kommunstyrelsen. Sedan några år är delar av den interna kontrollen centraliserad och utförs av tjänstemän vid kommunstyrelsens kontor. Detta gäller kontroll av rutiner för redovisning, upphandling och personalfrågor.

Vår övergripande bedömning är att förutsättningar finns för ett gott internkontrollarbete, i form av ett reglemente och tydliga tillämpningsanvisningar.

Vid granskningen konstaterar vi dock att nämnderna brister vid framtagandet av sina respektive internkontrollplaner. Det saknas i samtliga fall dokumenterade övergripande väsentlighets- och riskbedömningar och internkontrollplanerna består i huvudsak av de minimikrav av kontroller som kommunstyrelsen har satt upp. Avsaknaden av väsentlighets- och riskbedömningar betyder att nämnderna inte har identifierat och för intern kontroll valt ut de mest väsentliga processerna där högst risk föreligger i de enskilda nämnderna.

Efter genomförd granskning ger vi följande rekommendationer för fortsatt utvecklingsarbete:

- ▶ Kommunstyrelsen bör vidta åtgärder för att tillse att tillräcklig kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde. Detta innebär bland annat att:
  - ▶ Informationsinsatser bör genomföras i samtliga nämnder för att informera om och tydliggöra samt betona vikten av en god intern kontroll.
  - ▶ Kommunstyrelsen bör begära avrapportering från samtliga nämnder av de processkartläggningar och väsentlighets- och riskanalyser som ska genomföras och som ska ligga till grund för den årliga internkontrollplanen.
  - ▶ Kommunstyrelsen bör tillse att en sammanhållen och tydligt avgränsad internkontrollplan årligen tas fram av respektive nämnd, som inte endast innehåller de förutbestämda områdena för intern kontroll utan även de mest väsentliga områdena inom respektive nämnds ansvarsområde.

Building a better
working world

- ▶ Nämnderna bör vidta åtgärder för att tillse att tillräcklig kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde. Detta innebär bland annat att:
  - ▶ Väsentlighets- och riskanalys behöver dokumenteras i respektive nämnd och behöver omfatta risker som är specifika för nämnden. Med fördel kan en sådan väsentlighets- och riskanalys integreras i nämndens planeringsarbete i samband med att verksamhetsplan och budget upprättas. Analysen bör vara en del av verksamhetsplanen och de förtroendevalda behöver vara tydligt involverade i arbetet mot bakgrund av att nämnden enligt kommunallagen är ansvarig för den interna kontrollen.
  - ▶ De mest väsentliga riskområdena inom verksamhet, finansiell rapportering, lagar och regelverk samt fullmäktigebeslut bör väljas ut för uppföljning och kontroll inom ramen för respektive nämnds internkontrollplan.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Kommunallagen (6 kap.7§) föreskriver att nämnderna var och en inom sitt område ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Respektive nämnd ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för den interna kontrollen i kommunen. Nämnderna har det yttersta ansvaret för att utforma en god intern kontroll inom sin verksamhet.

2.2. Syfte och avgränsning

Granskningens syfte är att belysa hur kommunen arbetar med riskanalyser och intern kontroll på en övergripande nivå. I granskningen redogörs även för övergripande styrdokument och rutiner inom området, deras följsamhet samt kontroll och uppföljning.

Granskningen har genomförts genom studier av styrdokument inom internkontrollområdet samt beslutade planer och uppföljning av intern kontroll inom omsorgsnämnden, tekniska nämnden, utbildningsnämnden samt Enhörna kommundelsnämnd. Intervjuer har genomförts med samordnaren för intern kontroll vid ekonomiavdelningen vid kommunstyrelsens kontor. Vidare har frågor ställts per e-post till ansvariga för uppföljning av internkontrollarbetet för de granskade nämnderna. Samtliga har beretts möjlighet att faktagranska rapporten.

2.3. Revisionsfrågor

- a. Finns regler och riktlinjer beslutade av fullmäktige (reglemente) för hur styrelser och nämnder ska arbeta med intern kontroll i kommunen?
- b. Har fullmäktiges regler brutits ned i tydliga tillämpningsanvisningar eller liknande för styrelser och nämnders arbete med intern kontroll?
- c. Ställs krav på strukturerade väsentlighets- och riskanalyser samt internkontrollplaner?
  - a. Omfattar dessa verksamhet, ekonomi samt lagar och regelverk?
  - b. Beaktas särskilt risken för oegentligheter?
- d. Är internkontrollplanerna fokuserade på respektive styrelses/nämnds mest väsentliga riskområden?
- e. Finns en tydlig plan för uppföljning av den interna kontrollen och återrapporteras uppföljningen till respektive styrelse/nämnd och vidare till kommunstyrelsen?
- f. Finns tydliga beslut om åtgärder i de styrelser/nämnder där brister noterats i uppföljningen av intern kontroll?

2.4. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterier kan ofta hämtas från lagar och förarbeten, föreskrifter och interna regelverk, policys och fullmäktigebeslut.

I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen (1991:900) samt Södertälje kommuns reglemente för intern kontroll

3. Styrning

3.1. Kommunallagen (1991:900)

Kommunallagen (6 kap. 7§) stipulerar att nämnderna var och en inom sitt område ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Respektive nämnd ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

I kommunallagen specificeras inte vilka verktyg kommunens nämnder ska nyttja för att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åtaganden rörande intern kontroll. Syftet med intern kontroll är dock att bidra till en ändamålsenlig, säker och effektiv kommunal verksamhet.

3.2. COSO-modellen

COSO-ramverket är ett internationellt etablerat ramverk för utvärdering och utveckling av intern styrning och kontroll. COSO-modellen definierar intern styrning och kontroll som en process, där både den politiska ledningen, verksamhetens tjänstemän samt annan personal samverkar. Modellen utgår från fem olika komponenter:

Kontrollmiljö	Kontrollmiljö handlar om ledningens engagemang och tydlighet i frågor som rör styrning och kontroll. Omfattar ansvar, attityder, värderingar, policys, riktlinjer och kompetens
Riskhantering	Riskhantering handlar om hur risker för verksamheten identifieras, värderas och hanteras
Kontrollaktiviteter	Kontrollaktiviteter avser relevans och effektivitet i de åtgärder som vidtas för att förebygga och förhindra händelser som kan få negativa följder
Information	Information handlar om hur mål, policys, riktlinjer, risker och åtgärder mm kommuniceras i organisationen
Uppföljning/utvärdering	Uppföljning handlar om hur organisationen följer upp beslutade mål och åtgärder samt hur den interna kontrollen utvärderas och utvecklas

Vid vår bedömning av granskningens två första revisionsfrågor, det vill säga de som rör regler och riktlinjer samt tillämpningsanvisningar, görs bedömningen utifrån COSO-modellens ramverk, och hur väl styrdokumentet för intern kontroll i kommunen på ett övergripande plan lever upp till dessa.

3.3. Reglemente för intern kontroll

Reglementet syftar till att säkerställa att såväl den politiska ledningen som tjänstemannaledningen samverkar för att med en rimlig grad av säkerhet kunna uppnå följande mål med den interna kontrollen:

- Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet
- Tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten
- Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer mm.
- Säkra tillgångar och förhindra förluster
- Eliminera och upptäcka allvariga fel
- Befrämja etik och moral
- Skydda personalen mot oberättigade misstankar om oegentligheter

I reglementet konstateras att viktiga beståndsdelar för en god intern kontroll är kontrollmiljö, riskanalyser, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt tillsyn.

I reglementet ges kortfattade beskrivningar av vad varje beståndsdel innebär. Rörande riskanalyser konstateras att identifiering och analys av olika risker ska vara en ständigt pågående process och är avgörande för kommunens möjligheter att nå sina mål. Riskanalyser syftar till att föregripa och undanröja eventuella risker samt skapa en beredskap för oväntade händelser. Riskanalyserna ska beakta sannolikhet och väsentlighet.

Organisation av arbetet med intern kontroll

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. I detta ligger ett ansvar för att en organisation kring intern kontroll upprättas inom kommunen samt att kommunövergripande reglementen, regler och policys upprättas.

Reglementet fastslår att kommunstyrelsen har rätt att utfärda närmare föreskrifter och anvisningar för det interna kontrollarbetet.

Nämnderna

Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde. Den enskilda nämnden har att tillse att:

- En organisation upprättas för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde
- Kommunövergripande reglementen, policys, regler och anvisningar följs
- Regler och anvisningar för den interna kontrollen utformas i enlighet med de lokala förutsättningarna samt att dessa formuleras och antas av nämnden

Det konstateras i reglementet att lokala regler och anvisningar för den interna kontrollen måste utformas, samt att det är viktigt att dessa regler och anvisningar dokumenteras och antas av nämnden.

Förvaltningschef

Förvaltningschefen ansvarar för att regler och anvisningar utformas för att upprätthålla en god intern kontroll. Förvaltningschefen är skyldig att löpande rapportera till nämnden om hur den interna kontrollen fungerar.

Verksamhetsansvariga

Verksamhetsansvariga chefer på olika nivåer i organisationen är skyldiga att följa antagna regler och anvisningar om intern kontroll samt att informera övriga anställda om reglemas

och anvisningarnas innebörd. Konstateras brister i den interna kontrollen ska detta omgående rapporteras till överordnad.

Övriga anställda

Övriga anställda är skyldiga att följa antagna regler och anvisningar i sin arbetsutövning. Brister i den interna kontrollen ska omedelbart rapporteras till närmast överordnad.

Uppföljning av intern kontroll

Varje nämnd har en skyldighet att styra och löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Nämnden ska som grund för sin styrning genomföra riskbedömningar för sin verksamhet.

Nämnden ska varje år anta en särskild plan för uppföljning av den interna kontrollen. Planen bör innehålla olika granskningsområden med utgångspunkt i en väsentlighets- och riskanalys. Hur omfattande planen ska vara bör diskuteras utifrån hur omfattande nämndens verksamhet är samt utifrån resultatet av väsentlighets- och riskanalysen.

Resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen ska löpande rapporteras till nämnden.

Nämnden har skyldighet att löpande, eller senast i samband med årsredovisningens upprättande rapportera resultatet från uppföljningen av den interna kontrollen inom nämnden till kommunstyrelsen och till kommunens revisorer. Rapporten till kommunstyrelsen ska innehålla omfattning av utförd uppföljning, utfallet samt eventuellt vidtagna åtgärder. Vid behov ska även rapporten innehålla förslag på åtgärder för förbättring av kommunens rutiner.

Kommunstyrelsen har med utgångspunkt i nämndernas uppföljningsrapporter att utvärdera kommunens samlade system för intern kontroll. Den har också att besluta om förbättringar om det behövs.

3.4. Tillämpningsanvisningar till Södertälje kommuns reglemente för intern kontroll

Tillämpningsanvisningarna syftar till att ge en praktisk vägledning för hur respektive nämnd ska arbeta med den interna kontrollen. Anvisningarna tar avstamp i reglementet för intern kontroll.

Tillämpningsanvisningarna tydliggör att en kartläggning av väsentliga processer ska göras. Utifrån dessa ska en bedömning göras av vilka fel som kan uppstå. Därefter ska bedömas hur stor sannolikheten är att felet uppstår, dvs en riskbedömning. Riskerna ska indelas i nivåerna låg, medel eller hög risk. För varje fel och bedömd risk i respektive process ska bedömas vilka konsekvenser felet får om det uppstår. Vid konsekvensbedömningen ska följande faktorer vägas in:

- Ekonomiska effekter
- Effekter för den enskilda personen
- Moraliska, etiska effekter som kan skada kommunens rykte
- Effekter på attityder till kontrollkulturen
- Ineffektivitet i verksamhetens rutiner

Konsekvenserna ska därefter delas in i nivåerna allvarliga, kännbara +, kännbara, kännbara – samt lindriga. Utifrån denna kartläggning väljs de processer och rutiner ut som ska ingå i

Building a better
working world

internkontrollplanen. I normalfallet väljs de rutiner ut där risken är störst för negativa konsekvenser.

Vid utformningen av internkontrollplanen är det av stor vikt att det framgår av planen vem som är ansvarig för att kontrollen utförs och vem rapportering ska göras till. Internkontrollplanen ska antas av respektive nämnd under november eller december.

Som bilaga till tillämpningsanvisningarna finns en mall för hur internkontrollplanerna ska utformas och vilka rubriker som ska ingå. De rubriker som ska finnas i planen är:

- Process/rutin
- Kontrollmål
- Ansvarig för att kontroll utförs
- Kontrollmetod
- Rapport till
- När sker rapportering
- Resultat

Vid rapportering av de kontroller som gjorts ska ett särskilt formulär användas som finns bilagt tillämpningsanvisningarna. Senast i september ska resultatet från uppföljningarna av den interna kontrollen rapporteras till kommunstyrelsen och till kommunens revisorer.

Anvisningarna innehåller en särskild rubrik som rör åtgärder vid oegentligheter. Vid misstanke om oegentligheter ska berörd verksamhetsansvarig rapportera till förvaltningschef/kontorschef, som i sin tur ska rapportera till nämnd. Chefen ska genast bedöma om det som rapporterats ska betraktas som en misstänkt oegentlighet. Om detta är fallet ska det rapporteras till stadsdirektören. Om bristerna rör kontorschef ska rapportering ske direkt till nämnd eller direkt till stadsdirektören. Det tydliggörs också i vilka fall polisanmälan bör göras.

4. Svar på revisionsfrågorna och bedömning

a. Finns regler och riktlinjer beslutade av fullmäktige (reglemente) för hur styrelser och nämnder ska arbeta med intern kontroll i kommunen?

Ja, kommunfullmäktige har antagit ett övergripande reglemente för intern kontroll och kommunstyrelsen har antagit tillämpningsanvisningar som tydliggör hur respektive nämnd ska arbeta med intern kontroll. Reglementet är tydligt på ett övergripande plan medan tillämpningsanvisningarna på ett mer detaljerat plan beskriver hur arbetet med intern kontroll ska bedrivas.

Reglementet och tillämpningsanvisningarna innehåller beskrivningar om hur risker i verksamheterna ska identifieras och hanteras och att kontroller ska genomföras i de mest väsentliga processerna i respektive verksamhet. Vidare fastslås att alla medarbetare på olika nivåer har en skyldighet att rapportera eventuella oegentligheter, samt att årlig uppföljning och utvärdering av den interna kontrollen ska göras.

Vår bedömning är att reglemente och tillämpningsanvisningar på ett övergripande plan lägger en god grund för ett gott arbete med intern kontroll i kommunförvaltningen, där samtliga enligt COSO-modellen väsentliga komponenter berörs.

b. Har fullmäktiges regler brutits ned i tydliga tillämpningsanvisningar eller liknande för styrelser och nämnders arbete med intern kontroll?

Ja, tillämpningsanvisningarna tydliggör hur styrelser och nämnder ska arbeta med intern kontroll. Tillämpningsanvisningarna tydliggör också vilka åtgärder som ska vidtas vid misstanke om oegentligheter/incidenthantering. Anvisningarna innehåller bland annat en checklista som ska följas då misstanke om oegentligheter föreligger.

c. Ställs krav på strukturerade väsentlighets- och riskanalyser samt internkontrollplaner?

- a. Omfattar dessa verksamhet, ekonomi samt lagar och regelverk?**
- b. Beaktas särskilt risken för oegentligheter?**

Ja, i tillämpningsanvisningarna ställs tydliga krav på att samtliga nämnder årligen ska genomföra en väsentlighets- och riskanalys som ska ligga till grund för vilken uppföljning och vilka kontroller som ska göras, det vill säga vad som ska lyftas in i den årliga nämndspecifika internkontrollplanen. Krav finns att analysen ska innehålla en bedömning av såväl risknivå som väsentlighet. Till grund för väsentlighets- och riskanalysen ska ligga kartläggningar av verksamhetens huvudsakliga processer. Utifrån kartläggningen ska de processer väljas ut för kontroll där risken för negativa konsekvenser bedöms vara störst.

Ingen av de granskade nämnderna har några dokumenterade väsentlighets- och riskanalyser som ligger till grund för valet av processer inom vilka kontroll ska genomföras under året.

Vår bedömning är att samtliga granskade nämnder saknar kartläggningar av de processer som ska ligga till grund för väsentlighets- och riskanalyserna, som i sin tur ska ligga till grund för internkontrollplanen. Således gör vi bedömningen att det föreligger omfattande brister i

underlaget för internkontrollplanerna. Då nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom sina respektive ansvarsområden är det väsentligt att de tillskansar sig tillräcklig information om att verksamheten bedrivs på korrekt sätt. Med utgångspunkt i den kontroll som genomförs gör vi bedömningen i samtliga fall att så inte sker.

d. Är internkontrollplanerna fokuserade på respektive styrelses/nämnds mest väsentliga riskområden?

Enhöma kommunalnämnd

Nämnden har ingen egen internkontrollplan, utan har genomfört kontroller utifrån den internkontrollplan som kommunstyrelsen antog i december 2013 för dokument- och ärendehantering. I internkontrollplanen fastslås ett mål om att all inkommen och utskickad post blir öppnad, registrerad och i övrigt adekvat behandlad. Under september har totalt tre stickprov gjorts på utgående och inkommande post till nämnden. Baserat på urvalet konstaterar nämnden att dokument- och ärendehantering fungerar på ett korrekt sätt, och inga åtgärder föreslås i uppföljningen.

Tekniska nämnden

Nämnden har inte tagit fram någon egen internkontrollplan enligt kommunstyrelsens mall. I tjänsteskrivelse daterad 2014-05-14 fastslås rörande intern kontroll att förutom kontroll av rutiner rörande dokument- och ärendehantering, som kommunstyrelsen fastslagit, ska tekniska nämndens verksamheter under 2014 genomföra SMART-utredningar och ta fram åtgärdsplaner för att komma tillrätta med respektive verksamhets största risker. SMART är en verktygslåda för att underlätta och effektivisera verksamhetens arbete med säkerhets-, arbetsmiljö- och miljöfrågor. Verktygslådan innehåller rutiner, checklistor och andra dokument som behövs för att arbeta systematiskt inom områdena säkerhet, arbetsmiljö och miljö.

Efter genomförd kontroll framgår vid rapportering till kommunstyrelsen att ett antal av nämndens enheter identifierar höga samt medelhöga risker inom somliga områden. Vilka åtgärder som ska vidtas redovisas i bilaga. Av ärendet framgår inte hur åtgärderna ska följas upp.

Kontrollen av dokument- och ärendehantering redovisas till kommunstyrelsen. Inga större avvikelser rapporteras. Åtgärd som ska vidtas är att kontoret ska fortsätta med kontinuerlig utbildning och information till nyanställda om offentlighet och hantering av allmänna handlingar.

Omsorgsnämnden

För 2014 har omsorgsnämnden antagit internkontrollplaner för områdena dokument- och ärendehantering, statsbidrag för återsökning av kostnader för flyktingar samt arkivering av räkenskapsmaterial. Samtliga kontroller är sådana som föreslagits av kommunstyrelsen. Följande kontrollmål har satts upp för omsorgsnämnden 2014:

Dokument- och ärendehantering

- Att inkommen och utskickad post blir öppnad, registrerad och i övrigt adekvat behandlad

Återsökning av statsbidrag för flyktingar och asylsökande

- Att statsbidragsansökningar av särskilda och extraordinära kostnader görs inom alla relevanta områden enligt upprättad instruktion för alla personer som uppfyller villkoren

- Instruktionen för återsökning av statsbidrag för flyktingar och asylsökande uppdateras kontinuerligt

Arkivering av räkenskapsinformation

- Att dokumenthanteringsplaner finns för området ekonomiadministration
- Att arkivering sker enligt dokumenthanteringsplanen

Vid rapportering till nämnden efter genomförd kontroll rapporteras inga avvikelser förutom i ett fall rörande hantering av ett e-postmeddelande där det konstateras att det kan röra sig om sekretess. Utredning av ärendet pågår. Inga åtgärder vidtas i övrigt.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden har antagit internkontrollplaner för 2014 inom områdena dokument- och ärendehantering, statsbidrag för återsökning av kostnader för flyktingar och asylsökande samt barnomsorgsdebitering. Även för utbildningsnämnden rör det sig om kontroller initierade av kommunstyrelsen. Kontrollmålen för dokument- och ärendehantering samt återsökning av statsbidrag för flyktingar och asylsökande är samma som för nämnderna ovan. Rörande barnomsorgsavgifter har nämnden antagit följande kontrollmål:

- Att inkomstuppgiften som registreras i Procapita är densamma som på vårdnadshavarens och arbetsgivarens intyg.
- Att alla 3-5-åringar är registrerade som allmän förskola med reducerad avgift.
- Att de vårdnadshavare som är registrerade i Procapita med en avgift som är noll är korrekta.
- Att alla barn inom skolbarnomsorgen finns registrerade.

Vid rapportering av kontrollen konstateras att det rörande dokument- och ärendehantering inte funnits några avvikelser. Det framgår dock inte hur många stickprov som gjorts. Vid kontrollen av återsökning av statsbidrag för flyktingar och asylsökande konstateras viss eftersläpning i ansökningsförfarandet. Till följd av detta har rutinen för registrering av elever förbättrats med en funktion om att registrering också ska göras om eleven i fråga är asylsökande, vilket underlättar ett effektivt ansökningsförfarande. Rörande barnomsorgsavgifter har kontroll enligt plan inte genomförts, till följd av byte av verksamhetssystem. Däremot konstateras att uppgifterna under övergången har registrerats i såväl det gamla som det nya systemet, vilket innebär att kontroll görs vid inläsning i det nya systemet.

Vår bedömning är att de granskade nämndernas internkontrollplaner inte fokuserar på verksamheternas mest väsentliga områden. Nämnderna har endast utfört intern kontroll inom de områden där kommunstyrelsen så begär. Vår bedömning är att det finns omfattande brister i samtliga granskade nämnders interna kontroll.

- e. Finns en tydlig plan för uppföljning av den interna kontrollen och återrapporteras uppföljningen till respektive styrelse/nämnd och vidare till kommunstyrelsen?**

Under hösten rapporterar samtliga nämnder de delar av genomförd intern kontroll som kommunstyrelsen beslutat ska rapporteras. Vid kommunledningskontoret finns en samordnare som ansvarar för att sammanställa nämndernas rapportering av internkontrollen, och skriver fram ett ärende till kommunstyrelsen tillsammans med kommunledningskontorets egen rapportering av intern kontroll. I december presenteras uppföljningsrapporten över hela kommunens interna kontroll för kommunstyrelsen. För rapporteringen i december 2013 hade kommunstyrelsen beslutat att rapporteringen skulle omfatta följande områden:

- Redovisningsrutiner

- Upphandlingsrutiner
- Personalrutiner
- Dokument- och ärendehantering
- Handläggning av försörjningsstöd och utbetalning via ProCapita
- Statsbidrag för återsökning av kostnader för flyktingar
- Barnomsorgsdebitering
- Arkivering av räkenskapsmaterial

Samtidigt som rapporteringen genomförs beslutar kommunstyrelsen om vilken rapportering av intern kontroll den vill ha kommande år. För 2014 beslutades att kommunstyrelsen ska erhålla uppföljning inom samma områden som för 2013. Detta är den miniminivå som varje enskild nämnd måste följa upp och vidare rapportera till kommunstyrelsen. Utöver detta ska varje nämnd ha verksamhetsspecifika internkontrollplaner som följs upp och rapporteras till den egna nämnden.

Sedan några år tillbaka är internkontrollprocessen delvis centraliserad. Tre av de ovanstående processerna följs upp av tjänstemän vid kommunstyrelsens kontor; redovisningsrutiner, upphandlingsrutiner och personalrutiner. Dessa uppföljningar, som genomförs i samtliga kontor, rapporteras sedan gemensamt till kommunstyrelsen samt till respektive nämnd.

De granskade verksamheterna har samtliga rapporterat genomförd intern kontroll och resultat utifrån antagna planer till respektive nämnd och till kommunstyrelsen.

Vår bedömning är att de processer som valts ut för kontroll och rapportering återrapporteras på ett korrekt sätt till respektive ansvarig nämnd samt till kommunstyrelsen.

f. Finns tydliga beslut om åtgärder i de styrelser/nämnder där brister noterats i uppföljningen av intern kontroll?

I ärendet som skrivs fram till kommunstyrelsen i december varje år görs en analys av det rapporterade resultatet från nämndernas kontroll. Här framgår vilka åtgärder kommunstyrelsen föreslår rörande förbättringar av rutiner och uppföljning. Åtgärderna är oftast av generell karaktär, även om det somliga år förekommer riktade åtgärdsförslag till vissa nämnder. Från kommunstyrelsens ärende om redovisning av intern kontroll för 2013 redovisas följande förslag till åtgärder under 2014, vilket är en sammanställning av de åtgärder som nämnderna själva konstaterat ska vidtas:

Rörande uppföljningen av upphandlingsrutiner riktas ett förslag till åtgärd i huvudsak till Telge Inköp, som rör fortsatt månatliga utskick av inköpsrapporter till samtliga kontor. Vidare uppmanas Telge Inköp att fortsätta utbildningen av certifierade inköpare.

Rörande uppföljningen av personalrutiner föreslås bland annat tydligare information i samband med utbildningar i Heroma, samt vikten av att fastställa frånvaro i tid innan tidpunkten för lönebryt.

Rörande uppföljningen av försörjningsstöd och utbetalning via ProCapita föreslås bland annat att social- och omsorgskontoret återkommer med en rapport från genomlysning av försörjningsstöd.

Rörande statsbidrag för återsökning av kostnader för flyktingar föreslås att rutinerna ses över och uppdateras samt att det centrala ansvaret bör ökas för att säkerställa och samordna att kommunen söker alla bidrag den är berättigad till.

Rörande barnomsorgsdebitering föreslås att de ansvariga för kommunens fritidsklubbar fortsätter följa upp de barn som inte deltar i verksamheten.

I de ärenden som rör rapportering till respektive nämnd finns, i de fall där brister har konstaterats, angivet vilka åtgärder som respektive ansvarig verksamhet ska vidta för att åtgärda bristerna. Dock saknas angivelse när bristerna ska vara åtgärdade samt hur de ska rapporteras.

Vår bedömning är att beslut om åtgärder har fattats i de nämnder där brister konstaterats. Det är dock otydligt när och hur återrapportering av vidtagna åtgärder ska göras till respektive nämnd och till kommunstyrelsen. Vår rekommendation är att återrapportering av vidtagna åtgärder bör ske tidigare än i samband med kommande års redovisning av den interna kontrollen. Åtgärder bör i normalfallet vidtas skyndsamt och återrapportering bör ske i nära anslutning till att åtgärder vidtas. På detta sätt ges nämnden bättre möjlighet att följa utvecklingen och den löpande förbättringen av verksamheten.

Det är positivt att kommunstyrelsens kontor gör en sammanställning av hela kommunförvaltningens redovisade kontroller, och presenterar detta för kommunstyrelsen. Det ingår i kommunstyrelsens uppdrag att ha det övergripande ansvaret för intern kontroll och tillse att den interna kontrollen fungerar.

4.1. Övergripande bedömning

Vår övergripande bedömning är att förutsättningarna för ett gott internkontrollarbete föreligger. Det finns ett reglemente som tydliggör ansvarskedjan samt tillämpningsanvisningar som tydligt beskriver hur respektive nämnd ska arbeta med intern kontroll.

I nästa steg, då nämnderna själva ska genomföra processkartläggningar samt väsentlighets- och riskbedömningar finns omfattande brister. Ingen av de nämnder som granskats har några dokumenterade väsentlighets- och riskbedömningar som grund för de nämndspecifika internkontrollplanerna. Samtliga nämnder har utgått från de av kommunstyrelsen antagna internkontrollplanerna som rör flera nämnder. Nämnderna har således inte identifierat och för kontroll valt ut de mest väsentliga processerna där högst risker föreligger för verksamheten. Vår bedömning är att granskade nämnder inte följer de kommunövergripande riktlinjerna rörande intern kontroll eftersom nämnderna inte i enlighet med tillämpningsanvisningarna rörande intern kontroll genomfört väsentlighets- och riskbedömningar i sin verksamhet som ligger till grund för internkontrollplanerna.

Vår rekommendation är att granskade nämnder dokumenterar sina väsentlighets- och riskanalys, vilka ska omfatta de risker som är specifika för nämnden. Med fördel kan en sådan väsentlighets- och riskanalys integreras i nämndens planeringsarbete i samband med att verksamhetsplan och budget upprättas. Analysen bör vara en del av verksamhetsplanen och de förtroendevalda behöver vara tydligt involverade i arbetet mot bakgrund av att nämnden är ansvarig för den interna kontrollen.

Building a better
working world

Vår rekommendation är vidare att kommunstyrelsen vidtar åtgärder för att tillse att tillräcklig kontroll genomförs inom ramen för respektive nämnds ansvarsområde. Informationsinsatser bör genomföras i samtliga nämnder för att informera om och tydliggöra samt betona vikten av en god intern kontroll. Kommunstyrelsen bör begära avrapportering från samtliga nämnder av de processkartläggningar och väsentlighets- och riskanalyser som ska genomföras och som ska ligga till grund för den årliga internkontrollplanen. Detta för att säkerställa att samtliga nämnder arbetar i enlighet med reglemente och tillämpningsanvisningar för intern kontroll. Kommunstyrelsen bör vidare tillse att en sammanhållen och tydligt avgränsad internkontrollplan årligen tas fram av respektive nämnd, som inte endast innehåller de förutbestämda områdena för intern kontroll utan även de mest väsentliga områdena inom respektive nämnds ansvarsområde. Först då kan kommunstyrelsen försäkra sig om att en övergripande fungerande organisation för intern kontroll finns i kommunen, och först då lever respektive nämnd upp till lagstiftningens krav om att ha utformat goda förutsättningar för intern kontroll inom sitt ansvarsområde.

Södertälje den 4 december 2014

Anders More
Verksamhetsrevisor

Building a better
working world

Källförteckning

- ▶ Reglemente för intern kontroll, kommunledningskontoret
- ▶ Tillämpningsanvisningar till Södertälje kommuns reglemente för intern kontroll, redovisningsenheten
- ▶ Redovisning av internkontroll 2013 och förslag till internkontrollplaner 2014, kommunstyrelsen
- ▶ Internkontrollplan 2014, omsorgsnämnden
- ▶ Resultat av internkontroll 2014, omsorgsnämnden
- ▶ Internkontrollplan 2014, utbildningsnämnden
- ▶ Resultat av intern kontroll 2014, utbildningsnämnden
- ▶ Internkontrollplan 2014, Enhörna kommunalnämnd
- ▶ Redovisning av intern kontroll 2014, Enhörna kommunaldelsnämnd
- ▶ Internkontrollplaner 2013, tekniska nämnden
- ▶ Internkontroll 2014, tekniska nämnden
- ▶ Resultat av internkontroll 2014, tekniska nämnden